

KATTA GURUHLAR PSIXOLOGIYASI

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Filologiya fakulteti talabasi

Ne`matova Dilnurabonu Qaxramonjon qizi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada katta guruhlar psixologiyasining nazariy asoslari, uning ijtimoiy jarayonlardagi o'рни va ahamiyati tahlil qilinadi. Katta guruhlarning shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, ijtimoiy ong va jamoaviy xulq-atvorning o'ziga xos xususiyatlari yoritib beriladi. Shuningdek, ommaviy kommunikatsiya vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va global jarayonlarning katta guruhlar psixologiyasiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Maqolada katta guruhlar faoliyatini tushunish orqali jamiyatdagi ijtimoiy muvozanatni ta'minlash va samarali boshqaruvni yo'lga qo'yish imkoniyatlari asoslab beriladi.*

Kalit so'zlar. *katta guruh, ijtimoiy psixologiya, jamoaviy ong, ommaviy xulq-atvor, ijtimoiy identifikatsiya, kommunikatsiya, stereotip, ijtimoiy ta'sir, globalizatsiya*

Аннотация. *В данной статье анализируются теоретические основы психологии больших групп, а также её роль и значение в социальных процессах. Освещаются вопросы формирования больших групп, этапы их развития, а также особенности общественного сознания и коллективного поведения. Кроме того, рассматривается влияние средств массовой коммуникации, социальных сетей и глобальных процессов на психологию больших групп. В статье обосновываются возможности обеспечения социального равновесия в обществе и эффективного управления через понимание деятельности больших групп.*

Ключевые слова: *большая группа, социальная психология, коллективное сознание, массовое поведение, социальная идентификация, коммуникация, стереотип, социальное влияние, глобализация.*

Abstract. *This article analyzes the theoretical foundations of large group psychology, as well as its role and significance in social processes. It highlights the formation of large groups, stages of their development, and the specific characteristics of social consciousness and collective behavior. In addition, the influence of mass communication, social networks, and global processes on large group psychology is examined. The article substantiates the possibilities of ensuring social balance in society and establishing effective governance through understanding the functioning of large groups.*

Keywords: *large group, social psychology, collective consciousness, mass behavior, social identification, communication, stereotype, social influence, globalization.*

Kirish. Hozirgi globallashuv sharoitida insoniyat hayotida katta guruhlarning roli tobora ortib bormoqda. Jamiyatda sodir bo'layotgan siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar ko'pincha aynan katta guruhlar faoliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Katta guruhlar psixologiyasi esa ushbu jarayonlarni chuqur o'rganishga yordam beradigan muhim ilmiy yo'nalish hisoblanadi.

Katta guruhlar deganda son jihatdan ko'p bo'lgan, umumiy maqsad, qadriyat yoki manfaatlar asosida birlashgan ijtimoiy birliklar tushuniladi. Bunday guruhlariga millatlar, sinflar, kasbiy guruhlar, diniy jamoalar va ommaviy auditoriyalar kiradi. Ushbu guruhlarning psixologik xususiyatlarini o'rganish orqali jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarni yanada chuqurroq anglash mumkin bo'ladi.

Katta guruhlar yuzlab, minglab yoki undan ortiq a'zolaridan tashkil topgan bo'ladi. Bu guruhlarda barcha a'zolar bir-birini shaxsan tanimasligi mumkin. Misollar: xalq, etnik guruh, diniy jamoalar, siyosiy partiyalar. Katta guruhlarning psixologik xususiyatlari: Shaxsiy emas, balki umumiy qadriyatlar, maqsadlar yoki mafkura asosida birlashadi. Rasmiy tuzilma, nizom va liderlik tizimi mavjud. Bevosita emas, balki vositachilik (matbuot, yetakchilar) orqali muloqot amalga oshadi. A'zolik hissi kuchli bo'lsa-da, individual o'ziga xoslik ba'zan yo'qoladi.

Ko'pchilik fikri orqali boshqaruv samarali, biroq ba'zan manipulyatsiyaga moyil bo'ladi.

Psixologiyada guruhlar inson xulq-atvori va ijtimoiy munosabatlar shakllanishida muhim o'rin tutadi. Guruhlar o'lchamiga qarab kichik va katta guruhlariga bo'linadi, ularning har biri o'ziga xos psixologik xususiyatlarga ega. Kichik guruhlar (do'stlar guruhi, oila, ishchi jamoa) yaqin munosabatlar, to'g'ri aloqa va yuqori darajadagi ijtimoiy ta'sir bilan ajralib turadi. Katta guruhlar esa (millat, siyosiy partiyalar, diniy guruhlar) ko'proq umumiy g'oya, ideologiya va rasmiy tuzilishga asoslanadi. Kichik guruhlar psixologiyasi: Emotsional yaqinlik, o'zaro ishonch va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash yuqori. Liderlik ko'proq norasmiy bo'ladi. Shaxsiy fikr va his-tuyg'ular muhim rol o'ynaydi. Katta guruhlar psixologiyasi: A'zolar o'rtasida bevosita aloqa cheklangan. Shaxsiy emas, balki umumiy g'oya asosida birlashadi. Nazorat tizimi va rasmiy liderlik kuchli. Guruh identifikatsiyasi kuchli bo'lsa-da, individual a'zolik hissi sustroq bo'lishi mumkin.

Katta guruhlar psixologiyasi nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir. Chunki u orqali jamoatchilik fikrini shakllantirish, ijtimoiy muammolarni hal etish, ommaviy harakatlarni boshqarish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyati yuzaga keladi. Ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi katta guruhlar psixologiyasini o'rganishni yanada dolzarb masalaga aylantirmoqda.

Shu bois mazkur maqolada katta guruhlar psixologiyasining mohiyati, uning asosiy qonuniyatlari va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni keng yoritib beriladi.

Katta guruhlar kishilarning shunday birlashmalariki, undagi odamlar soni avvalo ko'pchilikni tashkil etib, ma'lum sinfiy, ilmiy, irkiy, professional belgilar ularning shu guruhga mansubligini ta'minlaydi. Katta guruhlarini tashkil etuvchilar ko'p sonli bo'lganligi va ular xulq-atvorini belgilovchi mexanizmlarning o'ziga xosligi tufayli bo'lsa kerak, ijtimoiy psixologiyada olimlar ko'pincha kichik guruhlarda ish olib borishini afzal kuradilar.

Lekin katta kishilar uyushmasining psixologiyasini bilish juda katta tarbiyaviy va siyosiy mafkuraviy ahamiyatiga ega. Bu sohadagi tadqiqotlarning

kamligi bir tomondan, aytib utilganidek, ko'pchilikni kamrab olishda qiyinchiliklar bo'lsa, ikkinchi tomondan, katta guruhlar psixologiyasini o'rganishga karatilgan metodik ishlar zaxirasining kamligidir. Shuning uchun ham xar bir katta guruhga taallukli bo'lgan asosiy etakchi sifatni topish va shu asosda uning psixologiyasini o'rganish xozircha ijtimoiy psixologiyadagi asosiy metodologik yo'llanma bo'lib kelmoqda. Bugungi kunda "Ijtimoiy psixologiya, etnopsixologiya" (psixologiya fanlari) dastur yoshlarning olam, jamiyat va insonning o'rganishi psixologik bilimlarga zaruratning mavjudligi; ularning dunyoqarashini boyitish va rivojlantirishda psixologik qonuniyatlarni o'rganish ehtiyojining mavjudligi; inson psixologiyasining umumiy psixologik qonuniyatlarini, shaxs va voqelik, shaxs va jamiyat, shaxs va predmetlar olami orasidagi munosabat, voqelikni anglashi, olamni psixologik tahlili, psixologik hodisalarning kechishi, psixologiyaning tarixiy va nazariy rolini jamiyatda olib borilayotgan ishlar orqali amalga oshirishga qaratilganligini harakterlaydi. Jamiyat va insonni o'rganishning shaxs va voqelik, shaxs va jamiyat, shaxs va predmetlar olami orasidagi munosabat, voqelikni anglash, olamni psixologik tahlili, psixologik hodisalarning kechishi, psixologiyaning tarixiy va nazariy rolini jamiyatda olib borilayotgan ishlar orqali amalga oshirishga qaratilganligi bilan harakterlanadi. Ilmiy bilimlar tizimida sotsial psixologiyaning tutgan o'rni. Predmeti haqida qarashlar. Sotsial psixologiya metodini tushunish umumiy psixologiya va sotsiolgiya predmetini tushunishga bog'liqligi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, katta guruhlar psixologiyasi jamiyat hayotida muhim o'rin egallaydi va ijtimoiy jarayonlarni tushunishda asosiy ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Katta guruhlarning shakllanishi, ularning jamoaviy ongi, qadriyatlari va xulq-atvori jamiyat rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqola tahlillari shuni ko'rsatadiki, katta guruhlarda individning xatti-harakati ko'pincha umumiy fikr, ijtimoiy ta'sir va stereotiplar orqali shakllanadi. Shu sababli bunday guruhlarni boshqarishda psixologik omillarni inobatga olish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlar katta guruhlar psixologiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatib, jamoatchilik fikrini tez va keng

miqyosda shakllantirish imkonini bermoqda. Bu esa bir tomondan ijobiy natijalar bersa, ikkinchi tomondan noto'g'ri axborotlar tarqalishi xavfini ham yuzaga keltiradi.

Umuman olganda, katta guruhlar psixologiyasini chuqur o'rganish jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, samarali boshqaruvni yo'lga qo'yish va insonlar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni yaxshilashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova V.M. **Ijtimoiy psixologiya**. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. G'oziev E.G'. **Umumiy psixologiya**. – Toshkent: Universitet, 2018.
3. Andreeva G.M. **Sotsialnaya psixologiya**. – Moskva: Aspekt Press, 2017.
4. Myers D.G. **Social Psychology**. – New York: McGraw-Hill Education, 2020.
5. Aronson E., Wilson T., Akert R. **Social Psychology**. – Boston: Pearson, 2019.
6. Tajfel H., Turner J.C. **The Social Identity Theory of Intergroup Behavior**. – 1986.
7. Lebon G. **The Crowd: A Study of the Popular Mind**. – London, 2001.
8. Moskalenko V.V. **Sotsialnaya psixologiya**. – Moskva: Akademiya, 2016.
9. Nurullo o'g'li, A. A. (2023). Sharq mutafakkirlarining asarlarida psixodiagnostikaga doir qarashlari. Тараққиёт, 13. 2023.
10. Vaxabova O'.T (2024). Globalashuv sharoitida axborot muhitining yoshlar ijtimoiy normalari shakllanishiga ta'sirining psixologik jihatlari. Современное образование (Узбекистан), (12(145)),46-51.
11. O'gilxon T, V. (2023). Axborot muhiti yoshlar ijtimoiy normalari shakllanishiga ta'sirini tadqiq etishning metodik jihatlari. Современное образование (Узбекистан), (11 (132)), 15-22.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev asarlari va nutqlari.
13. Internet manbalari:
14. www.psychologytoday.com